

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Õppekava: Koolieelse lasteasutuse õpetaja

Kertu Kund
ÕPETAJATE ARVAMUS OMA ROLLIST LASTE ÕUETEGEVUSTES VÕRU VALLA
LASTEAEDADE NÄITEL
bakalaureusetöö

Juhendaja: MSc Aigi Kikkas

Tartu 2019

Resümee

Õpetajate arvamus oma rollist laste õuetegevustes Võru valla lasteaedade näitel.

Õuealadel viibimine ja sealsed tegevused omavad lapse arenguaspektist lähtudes väga olulist tähtsust. Sellel, et õuealadel viibimine oleks võimalikult ohutu, aga samas ka kasulik, on suur osakaal lasteaiaõpetajal. Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada õpetajate arvamus lasteaia õuealal veedetud aja ja sealsete tegevuste olulisuse ning enda rolli kohta õuetegevustes; samuti uurida, mis asjaolud võivad takistada õues käimist. Töös antakse ülevaade õuetegevuste kasulikkusest laste vaimsele, sotsiaalsele ja füüsilisele arengule, tuuakse välja, milline on õpetaja roll õuetegevustes ning mis on saanud takistuseks õues viibimise puhul. Eesmärgi saavutamiseks viidi Võru valla lasteaiaõpetajate seas läbi küsitlus, milles osales 23 õpetajat. Uuringu tulemustest selgus, et Võru valla lasteaiaõpetajad peavad nii õues viibimist, kui ka enda rolli sealsete tegevuste juures väga oluliseks ning püüavad võimalikult tihti lastega värskes õhus viibida. Töö tulemustest selgus, et kõige olulisemaks peavad õpetajad laste suunamist loodusesse ja vaba mängu võimaldamist.

Märksõnad: õuetegevus, lapse areng, õpetajate kaasatus, koolieelne lasteasutus

Abstract

Teachers opinion in their role in children's outdoor activities on the example of kindergartens in Võru.

Spending time outdoors and different activities performed, play a very important role in the child's developmental aspect. The role of a kindergarten teacher is a key factor in making the outdoor area as safe and useful as possible. As a result, the aim of this Bachelor's thesis is to gain insight into the importance that kindergarten teachers attach to outdoor activities and their role as supporter. Also, what may be the different circumstances that have become obstacles to staying outdoors. The thesis gives an overview of the benefits of outdoor activities for the mental, social and physical development of children, outlining what teachers consider to be their role in outdoor activities and which has become an obstacle to staying outdoors. In order to achieve this goal, a survey was carried out among the teachers of kindergarten in Võru, with 23 teachers participating. The results of the study showed that the kindergarten teachers at Võru municipality consider their stay outdoors, as well as their role in the activities there, to be very important and try to stay with their children in the fresh air as often as possible. The results of the work showed that the most important role for teachers is to direct children to the nature and to allow free play.

Keywords: outdoor activities, child development, teacher involvement, kindergarten

Sisukord

Resümees	2
Abstract	3
Sissejuhatus	5
Vaimse ja sotsiaalse arengu edendamine õuetegevustes	6
Füüsilise arengu edendamine õuealadel	8
Õpetajate roll laste õuetegevustes	10
Õues viibimist mõjutavad tegurid	12
Uurimuse eesmärgid ja uurimusküsimused	14
Metoodika	14
Valim	14
Mõõtevahendid	15
Protseduur	16
Tulemused	17
Arutelu	21
Piirangud ja ettepanekud	24
Tänuõnad	26
Autorsuse kinnitus	26
Kasutatud kirjandus	27
Lisa 1. Ankeetküsimustik õpetajatele	

Sissejuhatus

Laste päevakava hõlmab endas vaba aega mänguväljakutel ja õuealadel, kus laste päralt olev vaba ruum pakub neile erinevaid võimalusi jooksmiseks, ronimiseks, hüppamiseks ning vaba mängu algatamiseks. Tervisekaitse nõuete (2011) kohaselt peab olema lasteasutusel ala, mis pakub lastele võimalust ohutuks, kuid sealjuures eakohaseks ning mitmekesiselt arendavaks tegevuseks. Selleks alaks on lasteaeda ümbritsev, aia ning väravatega piiratud maa-ala (Yearley & Berlinski, 2008).

Õuetegevuste osakaal mänguväljakul sisaldab endas üht olulist aspekti lapse arengus, võimaldades luua erinevaid keskkondasid, kus saab harjutada uusi oskusi ja arendada loovat mõtlemist (Hyndman, Benson, & Telford, 2016), toetades ühtlasi füüsilist, emotsionaalset, sotsiaalset, vaimset ning keelelist arengut (Dilbil & Basaran, 2017). Lisaks sellele, et õuealad pakuvad erinevaid võimalusi tegutseda vabas keskkonnas, kaasates selleks kõiki lapse meeli ja oskusi, omab ta positiivset mõju ka kognitiivsele arengule (Yildirim & Akamca, 2017).

Õues veedetud aeg on äärmiselt oluline, kuid selle efektiivsus lasteaiakeskkonnas sõltub suuresti õpetajatest ja nende ajakasutusest. Uuringute andmetele tuginedes kasutavad õpetajad õueaega pigem puhkamiseks ja lõõgastumiseks, kui lastele arengut ja aktiivsust pakkuvate väljakutsete esitamiseks (Treme, 1992). Sellest tulenevalt on käesoleva töö uurimisprobleemiks välja uurida, milliseks peavad Võru valla lasteaiadõpetajad enda rolli laste õuetegevustes ning kuivõrd õueaega hinnatakse. Lisaks soovib autor teada saada, millised on erinevad faktorid, mis võivad saada õuealade kasutamise juures takistusteks.

Käesoleva töö raames räägitakse õuetegevuste kasulikkusest lastele ning sellest, kuivõrd õpetajad tegutsevad koos lastega. Käsitlevat teema omab suurt tähtsust, kuna arvesse võttes erinevaid õpi- kui ka arenguaspekte, on õpetajal lapse elus suur roll, juhendades neid ohutule mängule, aktiivselt nende tegevustes osaledes (Davies, 1997; Sterdt et al., 2013), suunates lapsi vastu võtma erinevaid väljakutseid ja eakohaseid riske (Nel et al., 2017). Lisaks on täiskasvanu lastele eeskujuks füüsilise aktiivsuse kujunemisel (Bjorgen & Svendsen, 2015).

Õpetajate arvamusi oma rollist laste õuetegevuste toetajana on uuritud välismaal (Copeland, Kandleigh, Saelens, Kalkwarf, & Sherman, 2011; Davies, 1997; McClintic & Petty, 2015; Nel, Joubert, & Hartell, 2017), kuid Eestis pole autorile teadaolevalt sarnaseid töid tehtud. Autorit ajendasid antud teemal kirjutama ka isiklikud kogemused ning tähelepanekud praktikate jooksul, kus õpetajate osalemine laste õuetegevustes erines nii rühmade kui ka lasteaedade vahel.

Mõni õpetaja võttis aktiivselt osa laste tegevustest, kuid leidis ka õpetajaid, kes kasutasid õueaega pingil istumiseks ja laste jälgimiseks. Eelnevast tulenevalt on käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks välja selgitada õpetajate arvamused lasteaia õuealal veedetud aja ja sealsete tegevuste olulisuse ning enda rolli kohta õuetegevustes; samuti uurida, mis asjaolud võivad takistada õues käimist.

Bakalaureusetöö koosneb kahest suuremast osast. Töö teoreetilises osas antakse ülevaade teemaga seotud mõistetest, õuealade kasulikkusest laste arengule ja õpetajate rollist laste õuetegevuste juures. Teises osas kirjeldatakse läbiviidud uuringut, esitletakse saadud tulemusi ning arutletakse nende üle.

Vaimse ja sotsiaalse arengu edendamine õuetegevustes

Arenguks peetakse organismi liikumist nii vaimses, sotsiaalses kui ka füüsilises tähenduses üha suurema diferentseerituse suunas (Krull, 2018). Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (edaspidi RÕK) (2011) määrab kindlaks laste eeldatavad üldoskused, mille hulka kuuluvad ka tunnetus- ja sotsiaalsed oskused. Vastavalt eesti keele seletavale sõnaraamatule (2009) näitab *vaimne* seost inimese sisemaailma, psüühikaga ning vaimse tervisega ja *sotsiaalne* tähendab üldsuses kõike, mis puudutab ühiskonda ja inimeste omavahelisi suhteid. RÕKile (2011) tuginedes mõeldakse sotsiaalsete oskuste all pädevust suhelda teistega ning oskust tajuda ise ennast; tunnetusoskuste ehk vaimse arengu alla käivad lapse oskused juhtida tahtlikult oma tajuksid ja emotsioone. Selleks, et neid oskusi omandada ja õppida, on lasteaia oluliseks õpikeskkonnaks õueala.

Tegutsemine väljaspool rühmaruumi viitab tegevusele, mis toimub välitingimustes ning omab positiivset mõju lapse sotsiaalsetele oskustele, kognitiivsele- ning motoorsele arengule (Agostini, Minelli, & Mandolesi, 2018). Õuetegevuste all on mõeldud töös tegevusi, mis toimuvad väljaspool siseruume ning enamasti vahetus looduskeskkonnas (7ESL Vocabulary, 2018). Lasteaia keskkonnas on selleks alaks õueala ja sealne mänguväljak. Väliskeskkond sisaldab endas vaba ruumi ja loodust, erinevaid seadmeid ja mänguasju ning looduslikke materjale (McClintic & Petty, 2015). Mida rohkem on aga õuealal vabaks mänguks ja liikumiseks ruumi, seda suurem on laste aktiivsus ja soov antud ruumi ära kasutada (Nel, Joubert & Hartell, 2017). Käesolevas töös mõtleb autor õuealade all lasteaeda ümbritsevat ala, mis sisaldab endas nii atraktsioone kui ka looduslikke alasid.

Ideaalsel õuealal peaksid olema võrdselt esindatud nii traditsioonilised atraktsioonid kui ka piisavalt palju looduslikku õueala ning tingimusi, mis innustaksid aktiivselt tegutsema (Nel et al., 2017), kuna just vabas looduses muutuvad lapsed aktiivsemaks ja uudishimulikumaks (Bjorgen & Svendsen, 2015). Läbi iseseisva tegutsemise, saavad lapsed arendada loovust, samal ajal kui erinevad materjalid ja lõhnad pakuvad lastele avastamisrõõmu ja vabalt tegutsemist (Yildirim & Akamca, 2017). Õuealade atraktsioonide vähesus aitab kaasa laste loovuse ja probleemilahenduse oskuse arengule, kuna sel puhul tuleb neil endil vajalikud vahendid ise välja mõelda (Copeland et al., 2011). Loodus peidab endas stimuleerivat keskkonda, milles tegutsedes lapsed õpivad ja arenevad ning võimalusel tuleks kindlasti õuealad lisada õpikeskkondade hulka, kuna vajadus on uudsuse, mitmekesisuse ja uute väljakutsete järele õpikeskkondades (Nel et al., 2017).

Lastel on vaja omandada uusi kogemusi ja just õuekeskkonnad on aladeks, kus tekib võimalus ise uurida ja avastada (Nel et al., 2017). Õuealad pakuvad uusi kogemusi õppimaks vabas ja tervislikus keskkonnas läbi erinevate eksperimentide ja avastuste, kaasates selleks kõiki lapse meeli ja tegutsemisoskust ilma selleks täiskasvanu poole pöördumata (Yildirim & Akamca, 2017). Arvesse tuleb aga võtta asjaolu, et laste meeled ei tohiks olla ei alastimuleeritud ega ülestimuleeritud (Nel et al., 2017).

Lapsed, kellele võimaldatakse piisavalt liikumist ja aktiivset tegutsemist läbi erinevate meelte ja tajude, on paremate õpitulemustega ning positiivsem on ka nende sotsiaalne areng (Nel et al., 2017). Õuealadel tegutsemise tulemusel kujunevad esmased tööharjumused, arusaam tervise hoidmise olulisusest, arenevad algatusvõime ning positiivne minapit ja enesekohased oskused (RÕK, 2011).

Õppides kasutama mänguväljakut ning sealseid atraktsioone heaperemehelikult, arenevad lastes juhioskused, oskus tegutseda koos kaaslastega, paranevad nii enesekindlus kui ka suureneb motivatsioon mängida ja olla aktiivne (Dilbil & Basaran, 2017). Aktiivsele tegutsemisele lisaks pakuvad lasteaedade õuealad rohkesti võimalusi üksi- või koosmänguks ja vaba keskkonda teistega suhtlemiseks ja suhtlemise õppimiseks.

Sotsiaalse arengu plussidena on *The Benefits of Playgrounds on Child Development* (2017) andmetel välja toodud võimalus lastel kohtuda teiste omavanustega, neil tekib vajadus oodata oma järjekorda, võimalus mängida ühismänge ning õppida igasuguse tausta ja oskustega lastega koos tegutsema. Seeläbi arenevad lastes vajalikud igapäevaoskused, mida on vaja ka

tulevikus, kui olulist rolli mängib vajadus leida endale sõpru ja kaaslast ka edaspidiseks. Mängu kaudu tekivad lastele ka erinevad oskused, kuna jäljendades oma emasid ja isasid ning perekonda, naabreid ja sugulasi, tugevnevad nende teadmised soorollidest (Taş, 2018).

Õuealadel tegutsemine loob ka positiivseid tundeid, kuna lastel on vabadus nautida sotsialiseerumist ning mängupartnerite olemasolus nähakse võimalust algatada aktiivset mängu (Hyndman et al., 2016). Lisaks avanevad suurepärased võimalused suhtlemisviiside õppimiseks ka lastele, kes on häbelikumad ja ise vabatahtlikult koosmängu ei algata. Nende jaoks on mänguväljakutel võimalus eemalt teisi lapsi jälgida ja seeläbi neid jäljendada ning märgata eemalt koosmängimise viise (Emerson, s.a).

Lastel avaneb võimalus end looduses välja elada, kuna seal saavad nad tunda ennast vabamalt, arvestades sellega, et toas eeldatakse vaikust ja tasast mängu (Erdem, 2018). Kuna rühmaruumid kipuvad olema pisikesed ja kitsad, tuleb toas mängida teistega külj-külje kõrval ja järgida reegleid, kuid õuekeskkonnas avaneb neil võimalus jaguneda pisemateks gruppideks, sest õpetajad ei suuna lapsi niivõrd koos tegutsema (Swain, 2005). Lisaks kasuteguritele vaimse ja sotsiaalse arengu valdkonnas, omavad õuealad tähtsat kohta ka laste füüsilise arengu aspekti silmas pidades.

Füüsilise arengu edendamine õuealadel

Varases lapsepõlves toimuvad kiired muudatused laste füüsilises arengus, mis väljenduvad eelkõige nende liigutuste, tasakaalu, osavuse ja paindlikkuse paranemisega (Krull, 2018).

Vastavalt eesti keele seletavale sõnaraamatule (2009), mõeldakse *füüsilise* all kõike, mis on seotud inimese keha ja organismiga. Erinevad oskused nagu roomamine, kõndimine, jooksmine ja ronimine on võimalik vaid omandada neid korrates ja nendega pidevalt aktiivselt tegutsedes (Nel et al., 2017).

Kuna lastel on loomuline soov ja vajadus liikuda ning harrastada aktiivset mängu, moodustab see väikelapse kehalises arengus väga tähtsa ja lahutamatu osa (Oja, 2008). Lasteaia õuekeskkond pakub erinevaid variante aktiivseks mänguks ja erinevate kättesaadavate vahendite kasutamiseks, eesmärgiga innustada ja motiveerida lapsi füüsiliselt aktiivsele tegutsemisele (Dudley, Cotton, Peralta, & Winslade, 2018). Õuealad pakuvad lastele palju võimalusi lõbusalt aja veetmiseks nii joostes, hüppates, kiikudes kui ka ronides, ühtlasi peites endas ka palju erinevaid positiivseid mõjusid. Näiteks vähendab liikumine diabeediohtu, füüsilise aktiivsuse

mõjul paraneb laste luustiku tervis ja tekkida võib soov tegutseda aktiivselt (Research Brief, 2011). Sellest võib kujuneda hea harjumus, millega tegeletakse edasi ka täiskasvanueas. Lisaks aitab õues värskes õhus viibitud aeg lastel paremini magada (Copeland et al., 2011).

Erinevad atraktsioonid mänguväljakutel kutsuvad lapsi ronima, arendades seeläbi nende tasakaalumeelt, koordineerimist ja läbi erinevate tegevuste on võimalus trennida käte-jalgade koostööd (Palm, 2005). Näiteks viibides erinevate atraktsioonide peal, saavad lapsed uusi kogemusi, mida toob endaga kaasa ronimine kõige kõrgemasse atraktsiooni tippu või kiikumine suure hooga (Palm, 2005). Emerson (s.a) on ka leidnud, et aktiivse mängu kaudu õpitakse paremini tundma oma reflekse ja kontrollima oma liigutusi, samal ajal arendades paindlikkust ja motoorseid oskusi, omades ka positiivset mõju lihaste arengule.

Peenmootorsete oskuste all mõtleme väikeste, sõrmedes asuvate lihaste tööd, mis ei suuda efektiivselt töötada ilma liigeste, käsivarre, õlgade ja selja koostööta, tagamaks täpsuse sõrmede liikumisel (Randjelovic et al., 2018). Füüsilised tegevused soodustavad peenmootorsete oskuste arengut, kus puutudes kokku erinevate seadmetega, tunneb laps ära nende värvi, kuju, suuruse, kaalu ning tänu erinevatele harjutustele tekivad ruumi sisesed teadmised: üles-alla, pikk-lühike, madal-kõrge, raske-kerge jne. (Randjelovic, Stanišic, Dragic, Piršl, & Savic, 2018).

Mänguväljakud ei pruugi ilmtingimata pakkuda lastele erinevaid tegevusi, vaid just võimalusi ja valikuvabadust (Reimers & Knapp, 2017). Selleks, et lapsed saaksid leida endale tegevust ja mängu, tuleb küll kasuks suur valik erinevaid atraktsioone (Hyndman et al., 2016), kuid siiski pakuvad need lastele vaid piiratud võimalusi mängimiseks, samal ajal kui neid ümbritsevas ja pidevalt muutuvast looduslikust keskkonnast saavad nad olla palju loovamavad (Bourke & Sargisson, 2014). Vabas keskkonnas on võimalik teha asju, mis toas on keelatud. Näiteks on lastel võimalus olla hooletum ning end ära määrada, teha kõvemat kisa ja nautida aktiivset tegutsemist ja jooksmist (McClintic & Petty, 2015). Siinkohal mängib olulist rolli ka ala suurus ühe lapse kohta, kuna liiga kitsal alal ei taheta mängida (Reimers & Knapp, 2017).

Lapsed vajavad aega looduses viibimiseks, et õppida hindama end ümbritsevat, tegutseda omapead ja enesealgatuslikult ning võimalust olla füüsiliselt aktiivne (Maynard & Waters, 2007), kuid just pisemate laste puhul tuleb siinkohal mängu täiskasvanu roll, et talle seda aega võimaldataks (McClintic & Petty, 2015). Aktiivsuse edendamisele kaasa aidata võiks ka see, kui õues viibimise ajal sekkuksid õpetajad laste tegevustesse ja juhendaksid neid olema aktiivsed (Treme, 1992).

Õpetajate roll laste õuetegevustes

Õues tegutsemine ei saa toimuda ilma täieliku planeerimiseta ja vabavoliliselt, kuna ka seal on võimalusi läbi viia erinevaid arendavaid programme (Yildirim & Akamca, 2017) ning seda aega ei tohiks õpetajad ära kasutada lihtsalt istumiseks ja laste jälgimiseks (Hunter, Graves, & Bodensteiner, 2017). Bjorgen & Svendsen (2015) on leidnud, et õpetajad peavad lastele olema füüsiliseks eeskujuks, pakkuma neile avastamisrõõmu, näitama välja ka enda huvi ja kaasatust ning olema laste jaoks olemas nii toetaja kui ka jälgija rollis. Arvesse võttes nii erinevaid õpikuid ka arenguaspekte, juhendavad nad lapsi ohutule mängule, kuid võtavad ka ise nende mängudest osa, eesmärgiga laiendada nende mängu teemat ja tehes erinevaid ettepanekuid mängu jätkamiseks (Davies, 1997; Sterdt et al., 2013).

Lapsed tunnevad tänu õpetaja kaasatusele suuremat huvi looduse vastu ja julgevad küsida küsimusi ning tänu täiskasvanu julgustamisele ja innustamisele, tuntakse suuremat vabadust ja julgust võtta ette erinevaid tegevusi (Bjorgen & Svendsen, 2015). Selleks aga, et sekkumine oleks efektiivne ja tulemuslik, peab õpetaja tundma kõiki lapsi individuaalselt, arvestades ka sellega, et mõnikord võib sekkumine hoopis lapse mängu ja tegevust segada (Davies, 1997; Sterdt et al., 2013).

Mängimise ajal peaks lastele olema küll tagatud vabadus, kuigi ohutust arvesse võttes, takistavad mänguväljakud õpetajatel seda neile võimaldada (Copeland et al., 2011; McClintic & Petty, 2015). Näiteks on Nel jt (2017) välja toonud, et maadlusmängude mängimist keelatakse nii toas kui õues ning suunatakse lapsi siiski turvalisele mängule. Ka kardavad õpetajad ohutuse pärast, kuna õuealadel viibib korraga palju lapsi, kuid õpetajaid on vähe (Maynard & Waters, 2007; Agostini et al., 2018)

Laste tegevustes osalemine tähendab suuremat seost lastega ning seda eriti füüsiliste kogemuste kaudu (koos jalutamine väljakul), mis võivad moodustada õpetaja ja lapse vahel lähedustunnet ja usaldust, mis ehk tubases keskkonnas pole kujunenud (Bjorgen & Svendsen, 2015). Eriti oluline on õpetaja juuresolek ja juhendamine just nooremate laste jaoks. Tegevused ilma temata ei pruugi tunduda nii ahvatlevad ja laste aktiivsus võib jääda alla keskmisele, kuna õpetaja eeskujul ja juhendamisel ollakse agaramad aktiivselt tegutsema, sest neid motiveerib kiitus ja õpetaja entusiasm (Treme, 1992). Samuti julgustab täiskasvanute huvi ja kaasatus laste

tegutsemistesse Bjorgen ja Svendsen'i (2015) andmetel olema neid uudishimulikumad, julgemad ja spontaansemad.

Õpetajad küll peavad õuetingimustes tegutsemist väga oluliseks, võimaldades lastele seikluslikkust ja loomingulikkust, kuid nende käitumine siiski sageli takistab neid tegevusi (McClintic & Petty, 2015). Nel jt (2017) on leidnud, et õuealadel lõigatakse puudel ära madalamad oksad, et lapsed ei saaks ronida ja lehti ning marju korjata, mis tuleks tegelikult kasuks nende motoorsetele oskustele. Lisaks piiravad õpetajad õues lastele palju vabalt kättesaadavate materjalide kasutamist. Näiteks keelatakse kivide, okste, lehtede, marjade kasutamist ja nende laiali vedamist, mille tulemusena piiratakse laste loomingulisust ja kujutlusvõimet (McClintic & Petty, 2015).

Laste arenguks on vaja õpetajatel neid suunata võtma vastu erinevaid väljakutseid ja eakohaseid riske õuekeskkonnas, kuid tegelikult nende tegutsemine seda ei soosi (Nel et al., 2017). Selle põhjuseks võib olla õpetajatöö suur stressirohkus, kus õues veedetud aega kasutatakse pigem lõõgastumiseks ja omavahel suhtlemiseks, samal ajal, kui lapsed on hõivatud vaba mänguga (Gelenter, 1988, viidatud Davies, 1997 j; Treme, 1992), kuna nende arvates pole õuetegevustest osa võtmine nende ülesanne (Copeland et al., 2011). Pigem tunnevad õpetajad õues viibides end vabamalt ja jälgivad eemalt laste tegevusi ja mängu (Maynard & Waters, 2007).

Niipalju, kui on erinevaid inimesi, on ka erinevate vaadete ja iseloomudega õpetajaid. Mõni neist võib õues aktiivselt tegutseda koos lastega mängides ja nende tegevusi juhendades, kuni olles vaid vaid jälgija või täiesti väljalülitatud olekuni välja (Copeland et al., 2011). Täiskasvanud peaksid olema nii jälgija kui ka toetaja rollis, kuigi sellest tihti ei piisa. Õpetaja käitumine peaks olema eeskujuks laste füüsilise aktiivsuse kujunemisel läbi koos mängimise, kuna õpetaja aktiivsus kaasab sellesse ka lapsed, kes muidu hoiavad tegevustest eemale (Bjorgen & Svendsen, 2015).

Kuigi oma lapsepõlves mäletatakse õuetegevusi kui vabadust ja loomingulisust pakkuvaid kogemusi (McClintic & Petty, 2015), siis oma rolliks õpetajatena peetakse pigem järelvaataja, kui suunaja osa (Maynard & Waters, 2007; Agostini et al., 2018). Seega õues viibimise ajal pigem laste mängu ei sekkuta, kuna seal saavad lapsed tegeleda oma loovuse arendamisega (Nel et al., 2017) ning ka õpetajad tunnevad suuremat mugavust, mistõttu on lastel suurem vabadus toimetada iseseisvalt (Maynard & Waters, 2007). Tänapäeval võivad õpetajad õueaja rääkida

hoopis telefoniga või toksida sõnumeid, samal ajal kui nad peaksid lapsi jälgima (Copeland et al., 2011).

Oma peamiseks rolliks peavad õpetajad McClintic & Petty (2005) andmetel olla õues turvalisuse tagaja ning vajadusel lastele juhiseid ja suunamist jagada, ilma nende mängu liigselt sekkumata, ning eelkõige on õpetajad veendumusel, et õuetegevuste puhul pole nende roll lapsi õpetada (Maynard & Waters, 2007). Nõudmine, mis tähendab õuetegevustesse õpetlikkuse sisse toomist on õpetajate arvates juba liiast, sest lapsed vajavad ka vaba mängu aega (Hunter et al., 2017).

Agostini jt (2018) andmetel võivad õpetajate oskusi ja arusaamu õuealadest ja nende kasutamisest mõjutada mitmed tegurid. Nagu näiteks nende endi varasem kogemus, isiklik vaatenurk ja teadmised, haridus ja kasvatuspõhimõtted (McClintic & Petty, 2015; Nel et al., 2017; Agostini et al., 2018). Õpetajate suhtumine õuetegevustesse ja õues viibimisse mõjutab aga ka laste suhtumist, sest kui õpetaja naudib õues olemist, siis mõjutab see ka lapsi ja nende enesetunnet väljas viibimise kohta (Bjorgen & Svendsen, 2015).

Õpetajate seisukohast vaadatuna peaksidki õuealad olema õpikeskkonnad, kuid lapse vaatepunktist lähtuvana peaksid need olema lõbusad ja kaasakiskuvad (Nel et al., 2017). Lasteaias õues viibitud aega võib olla nende ainus võimalus päeva jooksul kogeda õuetingimusi (McClintic & Petty, 2015). Siiski näevad õpetajad mänguväljakuid vaid mängimiseks ette nähtud paikadena (Erdem, 2018) ning õpetaja vahelesegamine õuealadel piirdub pigem korra hoidmisega ja laste mängu sekkumine on minimaalne (Treme, 1992).

Lisaks sellele, et õues viibimine ja selle aeg on ainuüksi õpetaja otsustada (Copeland et al., 2011; McClintic & Petty, 2015), võivad laste õueaega takistada või lühendada mitmed erinevad asjaolud.

Õues viibimist mõjutavad tegurid

Õuetegevused on küll arendavad ja olulised, kuid seal viibimise aeg sõltub siiski erinevatest teguritest nagu näiteks ilmastikuolud (Maynard & Waters, 2007). Ebasoodsad tingimused nagu näiteks sademed, külm, sudu, suur kuumus ja kõrvetav päike, saavad tihti õue mineku puhul takistuseks (Copeland et al., 2011). Uuringutest on selgunud, et ilmastikuoludest on häiritud pigem õpetajad, kes soovivad jääda tuppa, samal ajal kui lapsed viibiksid hea meelega õues ka halbade ilmastikuolude ajal (Copeland et al., 2011; McClintic & Petty, 2015). Tubaste tegevuste

eelistamine ilmneb eriti talveperioodil, kus välja jäetakse minemata kas madala temperatuuri, kõva tuule, lumesaju, või ka jääste tingimuste tõttu (Copeland et al., 2011; Hatcher & Squibb, 2011).

Ka talvine riietumine on keeruline protsess. Lapsed erinevad nii võimete kui kiiruse poolest, seega lõpetatakse riietumine erinevatel aegadel, mistõttu kiiremad jäävad soojalt rietatuna ootama, kuni teised samuti lõpetavad (Hatcher & Squibb, 2011). Iga laps peab selga saama mitu kihti erinevaid riideid (saapad, püksid, jope, müts, kindad, sall), kuid eriti raske on see nooremate laste puhul, kes vajavad rohkem täiskasvanu poolset tuge, ning üks täiskasvanu peab keskenduma konkreetset ühele lapsele (Hatcher & Squibb, 2011). Samal ajal ei tohi õpetaja ära unustada ka teisi, nende jälgimist ja korraks kutsumist. Lisaks piirab õues viibimist pidev ajanappus (Nel et al., 2017). Seetõttu on Hatcher ja Squibb (2011) tõdenud, et just aeg, mis kulub riidesse panekuks ja hiljem lahti riietumiseks ei ole õpetajate arvates tihti väärt õues veedetud aega.

Õues viibimist takistavateks faktoriteks on ka lapsevanemad. Kõigil lastel pole alati ilmale vastavaid riideid ning õhtuti kurdavad vanemad, kui laste riided on saanud poriseks või märjaks (Maynard & Waters, 2007). Õpetajad väldivad õue minekut ka tingimustel, kui neil endil puuduvad vajalikud riided või ei soovita end ära määrada ja soovitakse tagada laste turvalisus (Maynard & Waters, 2007).

Õpetajate suureks hirmuks on tihti see, et lapsed võivad õues viibides kiiresti haigestuda (Copeland et al., 2011) ning sel moel võib tekkida laste jaoks väga pikk periood, mil temperatuur küll lubaks välja minna, aga täiskasvanute otsuse tagajärjel tuleb toas olla mitu päeva järjest. Kuna õuealad kätkevad endas ka palju riske ja ohtusid, jäädaksegi halbade ilmade, haiguste ja ohtude tõttu siseruumidesse (Erdem, 2018; Yildirim & Akamca, 2017), kuigi Mygind, Rønne, Sæe, Wachmann, & Ricks (2003) on rõhutanud, et haigused lasteaedades pole tingitud õues viibimise ajast, vaid pisikuid saadakse siiski toas samade mänguasjadega mängides ja neid jagades. Värskes õhus viibimine vastupidiselt vähendab bakterite ja pisikutega kokkupuudet ja nendesse nakatumist (Copeland et al., 2011). Sellegipoolest minnakse õue vaid ilusate ja õpetajate jaoks sobilike ilmade ajal (Maynard & Waters, 2007).

Peamisteks takistavateks faktoriteks saab lugedagi nii ilmastikuolusid kui ka õpetajaid ja nende vaateid ja suhtumist õues veedetud ajale. Tihtipeale hoiavadki õpetajate individuaalsed eelistused lapsi toas, kuna näiteks õpetajal puuduvad sobilikud riideid, talle ei meeldi vihm ja

külm, ta ei soovi ise mustaks ja higiseks saada, kardab ise haigestumist ja putukaid või soovib vältida kaost ja lärmi õues (Copeland et al., 2011). Ka kardavad õpetajad laste ohutuse pärast, kuna lasteaegade õuealadel viibib korraga koos palju lapsi, kuid täiskasvanuid on vähe (Maynard & Waters, 2007; Agostini et al., 2018), nii võibki juhtuda, et õpetajate arvamused õue minekust ja ilmastikuoludega arvestamisest on tähtsamad, kui laste omad (Copeland et al., 2011).

Uurimuse eesmärgid ja uurimisküsimused

Antud bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada õpetajate arvamused lasteaia õuealal veedetud aja ja sealsete tegevuste olulisuse ning enda rolli kohta õuetegevustes; samuti uurida, mis asjaolud võivad takistada õues käimist. Tööle on sõnastatud järgmised uurimisküsimused:

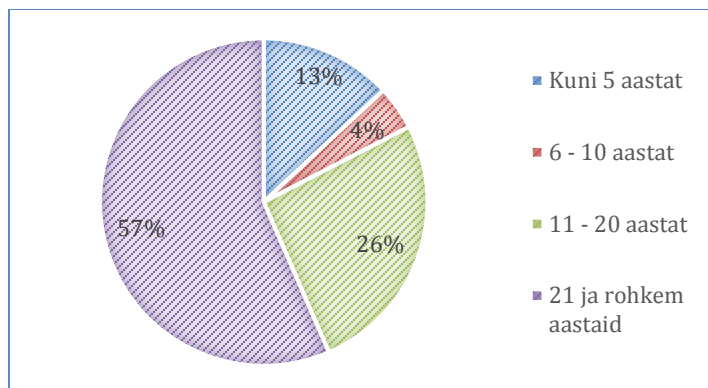
- Kuivõrd oluliseks peavad õpetajad laste õuealadel veedetud aega ja millised on õuetegevuste olulisemad kasutegurid nende hinnangul?
- Milliseks hindavad õpetajad enda rolli laste õuetegevustes?
- Millised takistused on õpetajate igapäevases töös õuealade kasutamisel?

Metoodika

Käesolevas bakalaureusetöös on kasutatud kvantitatiivset uurimisviisi. Kvantitatiivse meetodi puhul saab uurida rühma üldisi näitajaid (Õunapuu, 2014). Andmete kogumiseks kasutati *Google Forms* platvormi, kuhu koostati küsimustik. Andmeanalüüsiks kasutati MS Excel 2013 tabelarvutusprogrammi.

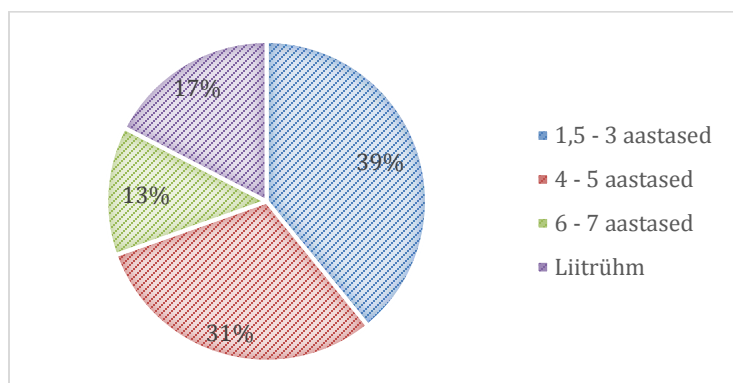
Valim

Käesoleva töö raames läbi viidud uuringu valimi moodustasid Võru valla lasteaegade õpetajad. Valimi moodustamisel mängis rolli põhimõte, et tegemist on töö autori koduvallaga ning seetõttu sooviti saada informatsiooni just selle piirkonna kohta. Tegemist on kõikse valimiga, mis tähendab, et uuritakse ja mõõdetakse kõiki populatsiooni objekte (Õunapuu, 2014). Kokku saadeti küsitlus Võru vallas olevale seitsmele lasteaiale, kus lasteaegade kodulehtede andmetel töötab kokku 48 lasteaiaõpetajat. Ankeedile vastas kokku 23 õpetajat, kellest kõik olid naised vanuses 26-59 eluaastat. Vastanud õpetajatest 56% olid üle 21 aastase tööstaažiga (Joonis 1) ning 39% vastanud õpetajatest töötab lastega vanuses 1,5 - 3 eluaastat (Joonis 2).

Joonis 1. Uurimuses osalenud õpetajate ($N=23$) tööstaaž.

Märkus. N = küsimustele vastanute koguarv

Joonis 2. Õpetajate töötamine erinevas vanuses lastega.

Mõõtevahendid

Uuringu läbiviimiseks koostati ankeetküsimustik (Lisa 1), mis oli jagatud kaheks plokiks ning koosnes kaheteistkümnest küsimusest. Ankeeti kasutati, kuna see võimaldas kiirelt ja mugavalt jõuda valitud õpetajateni. Küsitluse koostamise aluseks võttis autor töö eesmärgist lähtuvad uurimisküsimused ja teooria osas saadud teadmised. Ankeedi alguses selgitati töö eesmärki ning anti lühiülevaade küsimustiku osadest ja ligikaudsest ajakulust küsimustiku täitmisel. Lisaks teavitati töö eetilise tagamiseks vastajaid, et küsitlus on anonüümne, saadud tulemusi ei seostata nende isikuga ning vastuseid kasutatakse vaid üldistatud kujul.

Ankeet koosneb neljast taustaküsimusest ja kaheksast sisuküsimusest. Nelja küsimuse puhul tuli õpetajatel hinnata esitatud väiteid viieastmelisel (Likerti skaalal) (1 – üldse mitte oluline ja 5 – väga oluline; 1 – mitte kunagi ja 5 – kogu aeg; 1 – ei naudi üldse ja 5 – naudin

väga) ning kolm küsimust olid valikvastustega. Valikvastustega küsimuste puhul said vastajad lisada juurde variante, kui olemasolevate hulgas sobivat ei leitud. Kahe valikvastustega küsimuse puhul paluti õpetajatel märkida ära vaid viis varianti, eesmärgiga saada teada kõige olulisem. Teine plokk koosnes kümnest väitest, mille puhul õpetajad said määrata erinevate õues viibimist takistavate tegurite olulisust enda jaoks nelja palli skaalal (1 - 4), kus number 1= “mitte kunagi”, 2= “harva”, 3= “tihti”, 4= “alati”.

Uurimisinstrumendi valiidsuse suurendamiseks tehti kogu aja vältel koostööd juhendajaga ning konsulteeriti küsimustiku sobivuse osas kahe pedagoogilist kõrgharidust omava isikuga. Peale kontrollküsitluste läbiviimist muutis autor küsimuste sõnastust, võttis kokku valikvastuste variante ning kustutas liigsed küsimused.

Protseduur

Enne küsitluse laiali saatmist piloteeriti küsimustikku 2019. aasta aprillikuus kolme lasteaia töötava õpetaja seas selleks, et suurendada küsimustiku valiidsust. Pilootuuringu läbiviimiseks kohtuti õpetajatega isiklikult ning paluti neil vastata internetis olevale ankeedile. See võimaldas autoril saada kohest tagasisidet. Kontrollküsitluse eesmärgiks oli uurida, kas küsimusi mõistetakse sarnaselt ning kui palju kulub ankeedi vastamiseks aega.

Pilootuuringu käigus juhiti töö autori tähelepanu aspektidele, mis vajasisid muutmist või parandamist. Muudatusi vajas näiteks küsimus õpetajate tööstaaži kohta. Algselt paluti õpetajatel endal kirja panna oma tööstaaž, kuid autori tähelepanu juhiti asjaolule, et pikema töökogemusega õpetajatel võib tekkida raskusi selle määramisel. Seega muudeti see osa ümber valikvastustega küsimuseks. Muudatusi vajasisid ka valikvastustega küsimused, kus kaks varianti olid sama sisuga ning need sai koondada üheks mõtteks. Eeluringust saadud tulemusi põhiuurimuse statistikas ei kasutatud.

Uurimuse läbiviimiseks saadeti küsitlus meili teel kõigile Võru valla lasteaedade direktoritele eesmärgiga, et nad edastaksid küsitluse oma õpetajatele. Lasteaedade ja nende meiliaadresside kohta saadi informatsiooni Võru valla koduleheküljelt. Lisaks oli töö autoril võimalus personaalselt saata ankeedile suunav link õpetajatele, kelle isiklikud või tööalased meiliaadressid olid lasteaia kodulehel kajastatud.

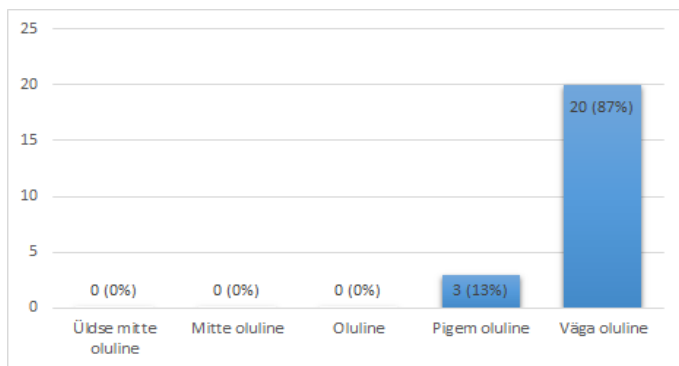
Küsitlus koostati 2019. aasta aprillis *Google Forms* platvormile, kuna selles keskkonnas saavad vastajad kõige mugavamalt läheneda küsitlusele, neile tagatakse anonüümsus ja töö autor

saab kõige kiiremini tagasisidet vastajatelt. Veel saab eeltoodud platvormi kasutades nõuda vastuseid kõigile küsimustele ning vältida pooltühjade ankeetide laekumist. Interneti teel saadetakse ankeet võimaldab koguda vastuseid võimalikult paljudelt õpetajatelt, mistõttu osutus ankeetküsitlus kõige otstarbekamaks meetodiks. Vastamiseks anti õpetajatele aega kümme tööpäeva.

Andmete analüüsimiseks kasutati MS Excel 2013 tabelarvutusprogrammi. Esmalt toimus andmete üle vaatamine, mispeale kanti saadud tulemused üle Excelisse, et neid seal analüüsida. Saadud andmed kanti üle, eesmärgiga koostada diagramme ja saada arvulisi ning protsentuaalseid tulemusi.

Tulemused

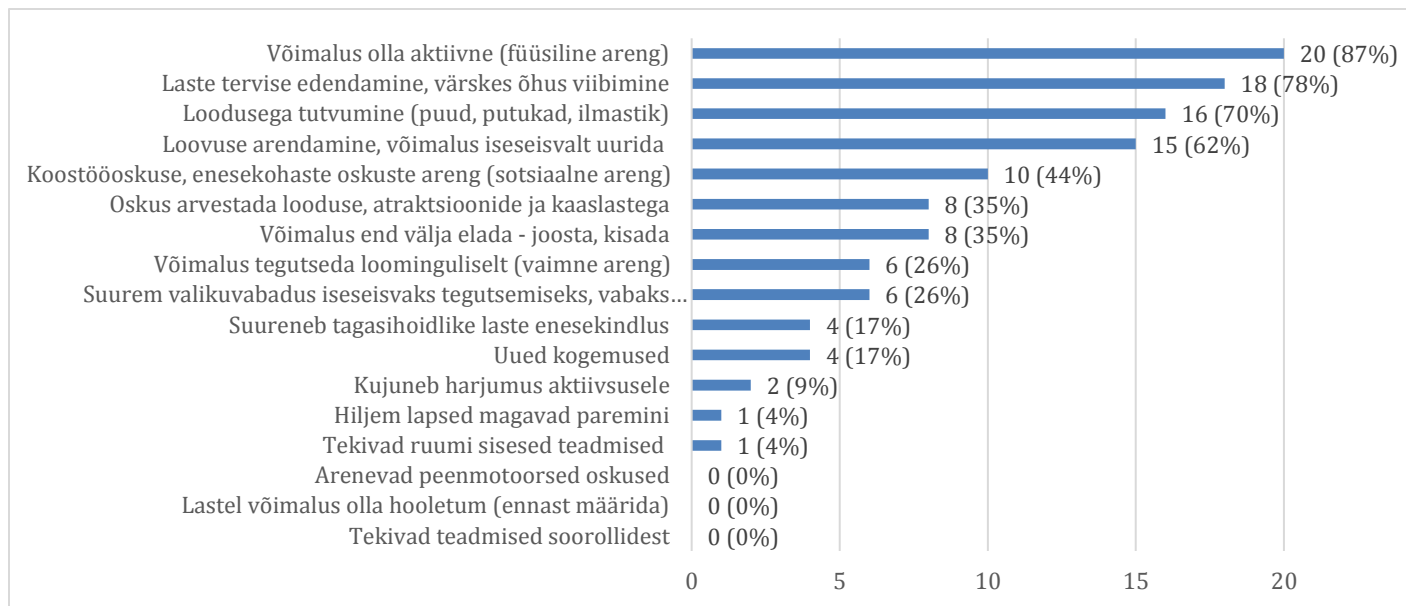
Tulemused on töös välja toodud uurimusküsimuste kaupa. Esimeseks uurimisküsimuseks oli: *Kuivõrd oluliseks peavad õpetajad laste õuealadel veedetud aega ja millised on õuetegevuste olulisemad kasutegurid nende hinnangul?* Antud uurimusküsimusi toetavad küsimused 6 ja 11 (Lisa 1). Selgub, et 87% vastanutest (N=23) peavad õues veedetud aega laste jaoks väga oluliseks ning 13% pigem oluliseks (Joonis 3).

Joonis 3. Õpetajate arvamused õueaegadel veedetud aja olulisusest.

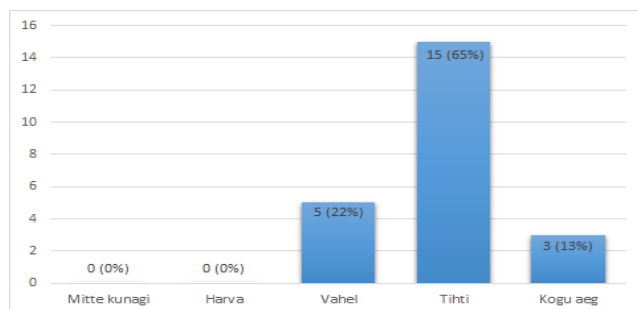
Selleks, et välja selgitada kui oluliseks peavad õpetajad õuealadel veedetud tegevusi, tuli neil valikvastustega variantidest valida välja viis enda jaoks kõige olulisemalt tegurit. Valik lasti õpetajatel teha just seetõttu, et välja tuleks kõige olulisem nende jaoks. Tähtsaimaks kasuteguriks õues viibitud aja puhul pidasid õpetajad laste jaoks “võimalust olla füüsiliselt aktiivne - jooksmine, tasakaalu-, vastupidavuse-, koordinatsiooni areng ja käte-jalgade koostöö”, mida pidas oluliseks 20 õpetajat (N=23), kes moodustasid 87% vastajatest. Kõige vähem peeti

oluliseks asjaolu, et õuealadel tegutsemise tagajärjel “tekivad ruumi sisesed teadmised - üles- alla, raske-kerge jne.” ja variant “hiljem lapsed magavad paremini”, mida pidas oluliseks vaid üks õpetaja (4%). Mitte kordagi ei mahtunud vastajate tähtsaima viie hulka kolm varianti - “arenevad peenmotoorsed oskused”, “lastel võimalus olla hooletum (ennast määrida)” ja “tekivad teadmised soorollidest” (Joonis 4).

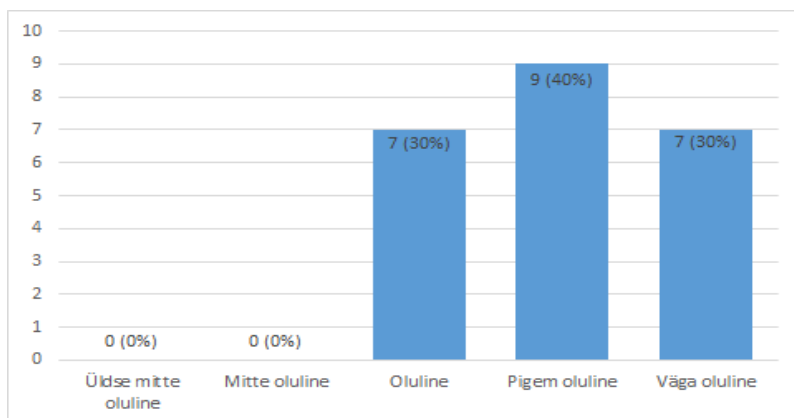
Joonis 4. Õpetajate arvamused erinevate õuetegevuste kasulikkusest.

Teise uurimusküsimuse eesmärgiks oli teada saada, milliseks hindavad õpetajad enda rolli laste õuetegevustes. Esmalt küsiti õpetajatelt, kui tihti nad üldse laste õuetegevustes ja mängudes osalevad. Vastustest selgus, et 15 õpetajat (65%) (N=23) võtavad tihti laste tegevustest osa (Joonis 5).

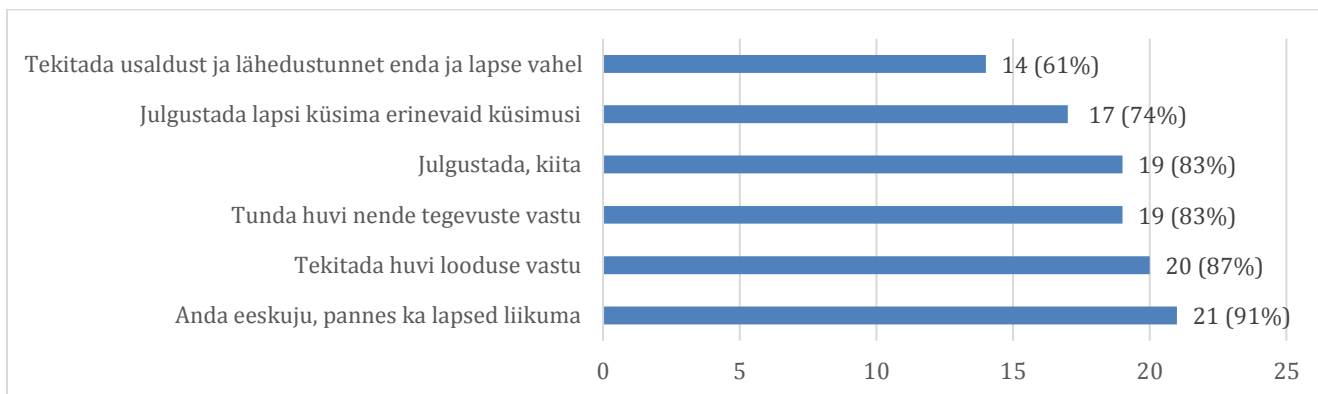
Joonis 5. Lasteaiaõpetajate osalemine laste mängudes/tegevustes õuealadel.

Samuti küsiti õpetajate käest, kui oluliseks peavad nad enda rolli laste õuetegevustes osalejana. Vastustest selgus, et 9 õpetajat (40%) peavad oma osalust pigem oluliseks ning 7 (30%) õpetajat (N=23) peavad seda väga oluliseks. (Joonis 6).

Joonis 6. *Õpetajate arvamused oma rolli tähtsusest laste õuetegevustes osalejana.*

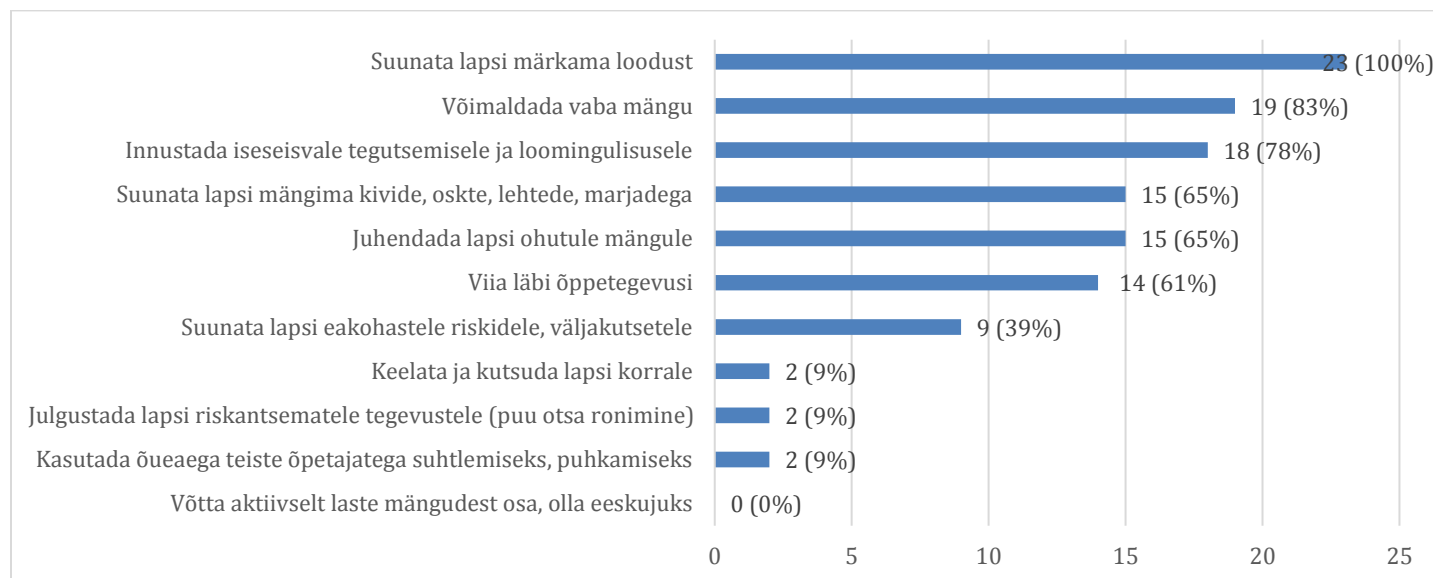
Õpetajatelt uuriti samuti, milline on nende eesmärk, kui nad osalevad laste mängudes. Kõige peamiseks põhjuseks on märgitud lastele eeskujude andmine eesmärgiga innustada ka neid aktiivsemalt liikuma, mida on pidanud oluliseks 91% vastajatest (N=23). Samuti peavad õpetajad oluliseks laste julgustamist ja kiitmist (83%) ning oma osaluse kaudu tekitada lastes huvi looduse vastu (87%) (Joonis 7).

Joonis 7. *Õpetajate eesmärk laste mängudes osalejana.*

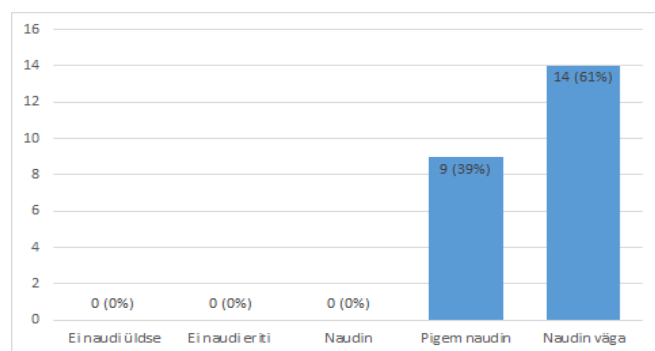
Oma tähtsaimaks rolliks laste õuetegevuste juures peavad kõik (100%) õpetajad (N=23) suunata lapsi märkama loodust ning 19 (83%) õpetajat usuvad, et vaba mängu võimaldamine lastele on samuti oluline. Õppetegevuste läbiviimist õuealadel peab oluliseks 14 (61%) õpetajat ning 2 (9%) õpetajat on leidnud, et õueaeg kätkeb endas ka võimalust pakkuda õpetajale veidi

aega puhkamiseks ja omavaheliseks suhtlemiseks (Joonis 8). Aktiivselt laste mängudest osa võtmist ja eeskujuks olemist ei pea aga oluliseks ükski (0%) vastanud õpetajatest.

Joonis 8. *Õpetajate arvamused oma rollist laste õuetegevuste juures.*

Küsitlusest selgus samuti, et õpetajad (N=23) üldiselt naudivad õues oldud aega väga (61%) (Joonis 9).

Joonis 9. *Kuivõrd õpetajad naudivad õues viibitud aega.*

Kolmanda uurimisküsimusega taheti teada, millised takistused on õpetajate igapäevases töös õuealade kasutamisel. Eeltoodud uurimusküsimust toetab ankeedi 12. küsimus (Lisa 1). Selgus, et kõige vähem mõjutavad õuealadel viibimist õpetajast endast tulenevad asjaolud (köha, nohu, allergiad). Lausa 21 õpetajat (N=23) märkis, et personaalsed põhjused pole mitte kunagi saanud takistusteks laste õues viibimisele. Samuti leiab 19 õpetajat, et riiete määrdumise oht ja fakt, et lapsed õues teevad liigset lärmi, ei ole saanud kordagi takistuseks lastega õue minemisel

(Tabel 1). Kõige sagedasemaks takistuseks on saanud ebasobivad ilmastikuolud (külm, tuul, vihm), millest lähtuvalt jäetakse õue minemata.

	„Mitte Kunagi“	„Harva“	„Tihti“	„Alati“
Ebasobivad ilmastikuolud	3	14	5	1
Lastel puuduvad riided	7	11	4	1
Lapsed haiged	10	10	3	0
Õpetajast tulenevad põhjused	21	1	1	0
Lapsevanemad	14	7	2	0
Ajanappus	10	11	2	0
Hirm laste turvalisuse ees	17	6	0	0
Määrumise oht	19	3	1	0
Riidesse panek ajarahke	17	5	1	0
Õues lärm ja kaos	19	3	1	0

Tabel 1. *Erinevad põhjused, mis on saanud takistuseks õues viibimisel.*

Õpetajate ankeetküsitluses anti vastajatele võimalus valikuvariantidega küsimuste juures lisaks välja pakkuda oma variante, ühtegi ettepanekut ankeeti täitnud õpetajate poolt ei ilmnunud. Sellest tulenevalt võib eeldada, et küsitluses olid kõik sobilikud variandid juba välja toodud.

Arutelu

Antud bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada õpetajate arvamused lasteaia õuealal veedetud aja ja sealsete tegevuste olulisuse ning enda rolli kohta õuetegevustes; samuti uurida, mis asjaolud võivad takistada õues käimist. Kõikidele uurimisküsimustele sai töö autor vastused. Bakalaureusetöö eesmärgist lähtuvalt otsis autor vastust kolmele uurimusküsimusele.

Esimene uurimusküsimus: *Kuivõrd oluliseks peavad õpetajad laste õuealadel veedetud aega ja millised on õuetegevuste olulisemad kasutegurid nende hinnangul?* Selgub, et Võru valla lasteaiaõpetajad peavad õueaega laste jaoks väga tähtsaks. 20 vastajat pidas õueaega väga oluliseks.

Kõige suuremaks õueala kasuteguriks on ankeedile vastanud Võru valla lasteaiaõpetajate arvates füüsilise arengu edendamine. See tulemus sarnaneb varasemate uuringute tulemustega, kus on leitud, et õues lapsed mängivadki aktiivselt ja jooksevad, kuna tubastes tingimustes seda keelatakse (Erdem, 2018). Samuti leiavad vastajad, et õues saavad lapsed võimaluse viibida värskes õhus ja õpivad tundma neid ümbritsevat loodust. Ka Maynard & Waters'i (2007) uuringust selgus sarnane tulemus, et õpetajad viitavad õueajale, kui võimalusele hingata värsket õhku ja nautida sealset vabadust ning õppida hindama end ümbritsevat loodust. Kuna uurimus viidi läbi maakoha lasteaedade õpetajate seas, võib õpetajate arvamusi mõjutada asjaolu, et lasteaedad on ümbritsetud looduse ja puudega. Seetõttu märgatakse selle tähtsust enam ja seal tegutsemist hinnatakse rohkem.

Õuetegevuste kasutegurina ei näe aga ükski vastanud õpetaja sotsiaalse arengu plussina tagasihoidlike laste enesekindluse ja koosmänguuskuste arendamist, või ei mahtunud need variandid neile ette antud valikute puhul top-viie hulka. Kuigi tuginedes teooriale pakuvad õuealad suurepäraseid väljavaateid ka suhtlemisviiside õppimiseks häbelikumatele lastele, kuna seal on neil võimalus eemalt teisi lapsi jälgida ja jäljendada (Emerson, s.a). Üheks põhjuseks võib olla asjaolu, et õuealadel on lastel jällegi võimalus jaguneda väiksemateks gruppideks ja nautida üksimängu võimalust, kuna toas tuleb enamjaolt tegutseda külge-külge kõrval (Swain, 2005). Seega võibki jääda mulje, et lapsed, kes mängivad teistest eraldi, teevad seda soovil saada aega ka iseseisvaks mänguks.

Ükski vastanud õpetajatest pidanud tähtsaks ka asjaolu, et õues on võimalik lastel tunda suuremat vabadust ja end näiteks ära määrada, mida on pidanud oluliseks kasuteguriks McClintic & Petty (2015). Üheks arvatavaks põhjuseks võib tuua õpetajatele vastamisel ette antud kriteeriumi, kus nad pidid välja toodud variantide seast välja valima vaid viis kõige olulisemat. Kindel arv vastuseid anti ette seetõttu, et teada saada just kõige olulisemad ja tähtsamad variandid õpetajate jaoks. Olenevalt aastaajast võib mõjutada laste riietust ja selle määrimist asjaolu, et ilusate ilmadega, kui viibitakse õuealadel, laste riided ei määrdugi. Kui õues on aga näiteks vihm ja pori, siis lastega õue üldse ei mindagi, mis takistab nende riiete määrdumise. Seega võib järeldada, et ankeedile vastanud Võru valla lasteaiaõpetajad peavad õuealaid ja seal veedetud aega väga oluliseks ning leiavad, et laste arengut arvesse võttes on õuetegevustel suur tähtsus. Suurimaks kasuteguriks peetakse just füüsilisele arengule kaasa aitamist, kuna just seal toimuvad lapseas kiireimad muudatused.

Teine uurimusküsimus: *Milliseks hindavad õpetajad enda rolli laste õuetegevuste juures?* Selgub, et Võru valla õpetajad väärtustavad õues veedetud aega ja sealseid tegevusi kõrgelt. Teooriast tulenevalt ei sekku õpetajad laste tegevustesse ja mängudesse rohkem, kui vaid selleks, et tagada kord (Treme, 1992). Uurimuses osalenud õpetajate vastustest selgub aga, et laste õuetegevustesse sekkutakse pigem eesmärgiga neid suunata ning juhendada.

Antud töö tulemustest selgus, et õpetajad hindavad oma rolli laste tegevustes osalejana kõrgeks. Seda veendumust toetab ka asjaolu, et vastanud õpetajate hinnangul osalevad nad tihti laste õuemängudes. Oma peamiseks rolliks õuetegevuste juures märkisid kõik õpetajad, et tähtis on suunata lapsi märkama loodust, eesmärgiga innustada neid iseseisvale tegutsemisele ja loomingulisusele erinevate looduslike materjalidega (kivid, lehed, marjad jne.). Lisaks usutakse, et ka vaba mängu võimaldamine on äärmiselt tähtis. Ka McClintic & Petty (2015) on välja toonud, et lapsed vajavad õueaega just selleks, et õppida hindama end ümbritsevat loodust ning võimalust vabaks mänguks. Kuna loodus pakub lastele võimalusi loominguliseks mänguks looduslike materjalidega ja kõige kättesaadavaga, siis saab seostada õpetajate uskumust, et oluline on suunata lapsi kasutama kättesaadavaid materjale vabaks mänguks.

Õueaja kasutamist isiklikuks puhkeajaks ja teiste õpetajatega suhtlemiseks peab oluliseks aga vaid 9% vastajatest. See on väga positiivne, kuna varasematest uuringutest on selgunud, et õpetajad kasutavad õueaega pigem lõõgastumiseks (Treme, 1992). Vastuoluline on aga õpetajate vastuste puhul asjaolu, et kui oma rolliks õuetegevuste juures ei pidanud ükski õpetaja laste tegevustest aktiivselt osa võtmist, siis oma eesmärgiks laste tegevustes osalejana pidas 91% õpetajatest läbi enda eeskuju panna lapsed samuti aktiivselt liikuma .

Tulemuste põhjal võib järeldada, et õpetajad küll usuvad, et nende eeskuju ja osavõtt laste õuetegevustest on oluline, kuid nauditakse õueaega siiski eesmärgil lapsi jälgida, ilma nende tegevustest aktiivselt osa võtmata.

Kolmas uurimusküsimus: *Millised takistused on igapäevases töös õuealade kasutamisel?* Kuigi õuealad ja seal viibimine on õpetajate jaoks oluline, siis võivad seda takistada erinevad tingimused. Lähtudes varasematele uurimustele, võivad õues viibimise osas takistusteks saada erinevad ilmastikuolud, sobilike riiete või turvalisuse puudumise küsimus (Maynard & Waters, 2007). Tuginedes läbiviidud küsitlusele selgus, et kõige sagedamini jäetakse õue minemata just ilmastikuolude tõttu (vihm, külm, tuul, libedus, liigne kuumus). Siinkohal võib tuua üheks põhjuseks ka tervisekaitsenõuete seaduse (Tervisekaitsenõuded

koolieelses lasteasutuses tervise edendamisele ja päevakavale, 2010), millele tuginedes näiteks madalama, kui 20° C välisõhu temperatuuri korral lapsi õue ei viida või lühendatakse seal viibimise aega. Lisaks võttes arvesse näiteks liigne kuumus või libeduses, võib olla õues oldud aeg laste tervisele ohtlik.

Õuealadel varitsevate ohtude tõttu jäädakse sageli siseruumidesse tuginedes Erdem (2018) ja Yildirim & Akamca (2017) uurimustele. Vastavalt läbi viidud uuringule, ei pea ohutuse aspekti piisavaks takistuseks enamus vastanud õpetajaid. Sellele tuginedes võib järeldada, et lasteaedade mänguväljakud on õpetajate arvates piisavalt turvalised alad. Ka lapsevanematest ja nende arvamustest lähtub vaid 9% vastajatest, mis tähendab, et pigem üritatakse siiski võimalikult palju õues aega veeta.

Lisaks peaksid takistama õues viibimist õpetajate isiklikud eelistused ja soov mitte õue minna (Copeland et al., 2011) mistõttu jäädakse erinevaid faktoreid arvesse võttes pigem tupp. Käesoleva uuringu põhjal aga selgub, et 91% õpetajatest pole mitte kunagi lasknud isiklikel põhjustel, nagu haigused, allergiad või riiete puudumine, saada takistuseks laste õues viibimisele (Joonis 13). Eeltoodud tulemused ei seostu teooriaga, kus väidetakse, et õues viibimist takistavaid asjaolusid on palju ning nendest tulenevalt eelistavad õpetajad jääda siseruumidesse. Tuginedes läbi viidud uurimusele, püüavad ankeedile vastanud Võru valla lasteaiaõpetajad viibida õues võimalikult sageli.

Kokkuvõtteks võib öelda, et tööle seatud eesmärgid selgitada välja küsitluse teel õpetajate arvamused lasteaia õuealal veedetud aja ja sealsete tegevuste olulisuse ning enda rolli kohta õuetegevustes; samuti uurida, mis asjaolud võivad takistada õues käimist, said täidetud. Saadud tulemuste põhjal saab väita, et õpetajad peavad õueaega ja sealseid tegevusi väga oluliseks ning osalevad aktiivselt laste õuetegevustes. Lisaks võib väita, et Võru valla lasteaedade õpetajad püüavad viibida iga päev õues, olenemata erinevatest takistustest, mis võivad igapäevaselt tekkida.

Piirangud ja ettepanekud

Töö piiranguteks võib lugeda valimi väiksust, mistõttu ei saa teha laiaulatuslikke järeldusi. Lisaks ei saa kindel olla, kas küsitlus jõudis kõigi õpetajateni, kuna pole teada, kui paljud direktorid küsitluse kätte said või selle edastasid. Autor aga ei palunud ka kinnitust oma kirjale ning teistkordselt uurimust laiali ei saadetud. Lisaks tuli ankeedi täitjatel kahe küsimuse puhul

valida valikuvariantide seast viis (5) kõige olulisemat varianti nende jaoks. Kui õpetajatel oleks lastud valida kõik sobivad variandid, oleks tulemused olnud ehk mitmekülgsemad.

Edaspidi võiks antud teemat uurida terve Võru maakonna lasteaedade näitel või üle-Eestiliselt, et teada saada, kas leidub erinevusi lähtuvalt piirkonnast, õpetajate tööstaazist või rühmas olevate laste vanusest. Samuti võiks uurida, kas õpetajate sekkumisel on tajutavaid tulemusi laste arengut arvesse võttes. Saadud tulemusi võib kasutada nii laste, kui ka õpetajate õueaegade efektiivsemaks ja meeldivamaks muutmisel. Kuigi läbiviidud uurimust ei saa üldistada laiemale ringile, annab töö ülevaate Võru valla õpetajate arvamuste kohta.

Tänuõnad

Soovin tänada kõiki Võru valla lasteaedade õpetajaid, kes uuringust osa võtsid. Samuti soovin tänada oma juhendajat Aigi Kikkast väärtuslike soovitude ja panustatud aja eest.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

..... (autor ja kuupäev)

Kasutatud kirjandus

- Agostini, F., Minelli, M., & Mandolesi, R. (2018). Outdoor education in Italian Kindergartens: How teachers perceive child developmental trajectories. *Frontiers in Psychology, (9)*
- Bjorgen, K., & Svendsen, B. (2015). Kindergarten practitioners experience of promoting childrens involmment in and enjoiment of physically active play: Does the contagion of physical energy affect physically active play? *Contemporary Issues In Early Childhood, 16(3)*, lk 257 – 271
- Bourke, T., & Sargisson, R. (2014). A behavioral investigation of preference in a newly designed New Zealand playground. *American Journal of Play, 6(3)*, 370-391.
- Copeland, K., Kendeigh, C., Saelens, B., Kalkwarf, H., & Sherman, N. (2011). Physical activity in child-care centers: do teachers hold the key to the playground? *Health education research, 27(1)*, 81-100
- Davies, M. (1997). The Teacher's Role in Outdoor Play: Preschool Teachers' Beliefs and Practices. *Journal of Australian Research in Early Childhood Education, 1*, 10-20.
- Dilbil, A., & Basaran, Z. (2017). Effect of School Yard Playgrounds on Development and School Attachment Levels of Children. *Universal Journal of Educationl Research, 5(12A)*, 144-151.
- Dudley, D., Cotton, W., Peralta, L., & Winslade, M. (2018). A stepped-wedge implementation and evaluation of the healthy active peaceful playgrounds for youth (HAPPY) intervention. *BMC Public Health 18:532*.
- Emerson, R.W (s.a). *Benefits of play*. Voice of play. Külastatud aadressil <http://voiceofplay.org/benefits-of-play/>
- Erdem, D. (2018). Kindergarten Teachers' Views About Outdoor Activities. *Journal of Education and Learning, (7)3*, 203-218.
- Hatcher, B., & Squibb, B. (2011). Going Outside in Winter: A Qualitative Study of Preschool Dressing Routines. *Early Childhood Education Journal, (38)*, 336-347.
- Hunter, J., Graves, C., & Bodensteiner, A. (2017). Adult Perspectives on Structured vs. Unstructured Play in Early Childhood Environmental Education. *The International Journal of Early Childhood environmental education*

Hyndman, B., Benson, A., & Telford, A. (2016). Exploring the Influences on Children's School Playground Activities. *American Journal of Play*, 8(3), 325-344.

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava. (2011). Kõlastatud aadressil:

<https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772>

Krull, E. (2018). Õpilaste sotsiaalne ja füüsiline areng. *Pedagoogilise psühholoogia käsiraamat*. (lk 113-151). 3. Tr. Tartu: TÜ Kirjastus

Krull, E. (2018). Õpilaste vaimne areng ja koolipraktika. *Pedagoogilise psühholoogia käsiraamat*. (lk 33-65). 3. Tr. Tartu: TÜ Kirjastus

Maynard, T. & Waters, J. (2007). Learning in the outdoor environment: a missed opportunity?, *Early Years*, 27(3), 255-265

McClintic, S., & Petty, K. (2015). Exploring early childhood teacher's beliefs and practices about preschool outdoor play: A qualitative study, *Journal Of Early Childhood Teacher Education*, 36(1), 24-43

Mygind, O., Rønne, T., Sørensen, A., Wachmann, C., & Ricks, P. (2003). Comparative intervention study among Danish daycare children: the effect on illness of time spent outdoors. *Scand J Public Health* (31), 439-443.

Nel, A., Joubert, I., & Hartell, C. (2017). Teachers' perceptions on the design and use of an outdoor learning environment for sensory and motor stimulation. *South African Journal of Childhood Education*, 7(1), a482

Oja, L. (2008). Kehaline areng. Liikumine. E.Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 223-236). Tartu: TÜ Kirjastus

Outdoor Activities: List of Outdoor Activities with Pictures (2018). Kõlastatud aadressil:

<https://7esl.com/outdoor-activities-vocabulary/>

Palm, H. (2005). Liikumiskasvatus lasteõuõpetaja igapäevatoös. L. Kivi, & H. Sarapuu (Toim), *Laps ja lasteõu*. *Lasteõuõpetaja käsiraamat* (lk 173-184). Tartu: AS Atlex

Randjelovic, N., Stanišić, I., Dragić, B., Piršl, D., & Savic, Z. (2018). The sequence of procedures in the development of fine motor coordination through physical activities and movement games in preschool children. *Facta Universitatis: Series Physical Education & Sport*, 16(3), 611-620

Reimers, A., & Knapp, G. (2017). Playground usage and physical activity levels of children based on playground spatial features. *Journal of Public Health*, 25(6), 661-669.

- Sterdt, E., Pape, N., Kramer, S., Urban, M., Werning, R., & Walter, U. (2013). Do preschools differ in promoting children's physical activity? An instrument for the assessment of preschool physical activity programmes. *BMC Public Health* 13:795.
- Swain, J. (2005). Sharing the same world: boys' relations with girls during their last year of primary school. *Gender and education*, 17(1), 75-91.
- Taş, I. (2018). An analysis on play and playmate preferences of 48 to 66 months old children in the context of gender. *Academic Journals* 13(13), 511-517.
- Tervisekaitsenõuded koolieelse lasteasutuse maa-alale, hoonetele, ruumidele, sisustusele, sisekliimale ja korrashoiule* (2011). EV Valitsuse seadus RT I, 11.10.2011, 3. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/111102011003>
- Tervisekaitsenõuded koolieelses lasteasutuses tervise edendamisele ja päevakavale* (2010). EV Valitsuse seadus RT I 2010, 69, 526. Külastatud aadressil: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13360326>
- The Benefits of Playgrounds on Child Development (2017). Külastatud aadressil <http://www.thefoundationforlearning.com/the-benefits-of-playgrounds-on-child-development/>
- Treme, C. (1992). *Improving Motor Skill Development for Toddlers and Preschoolers through Planning and Teacher Involvement*. Külastatud aadressil: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED352185.pdf>
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool. Külastatud aadressil: http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf
- Yearley, D., & Berlinski, D. (2008). *Turvaline mänguväljak. Juhend juhatajale ja omanikele*. Konkurents- ja Tarbijakaitseamet.
- Yildirim, G., & Akamca, G. (2017). The effect of outdoor learning activities on the development of preschool children. *South African Journal of Education*, 37(2)

Lisa 1. Ankeetküsitlus lasteaiaõpetajatele

Tere!

Olen Tartu Ülikooli koolieelse lasteasutuse õpetaja 3. aasta tudeng Kertu Kund ning kirjutan hetkel bakalaureusetööd. Töö eesmärgiks on välja selgitada õpetajate arvamused lasteaia õuealal veedetud aja ja sealsete tegevuste olulisuse ning enda rolli kohta õuetegevustes; samuti uurida, mis asjaolud võivad takistada õues käimist. Sellega seoses palun Sind, armas õpetaja, vastata mõnele allolevale küsimusele eesmärgiga toetada minu töö valmimist. Valikvastustega küsimuste puhul on võimalik valida kas üks või ka kõik variandid. Variandi Other puhul saate lisada oma ideid ja ettepanekuid. Ankeet on ANONÜÜMNE ning saadud tulemusi kasutan üldistatult, seostamata vastuseid Teie isikuga. Küsimustik koosneb kahest osast ning selle täitmine võtab aega umbes 5 minutit.

Olen äärmiselt tänulik Teie panuse eest!

* Kohustuslik

1) Teie sugu *

- Naine
- Mees

2) Teie vanus *

3) Teie tööstaaz *

- Kuni 5 aastat
- 6 - 10 aastat
- 11 - 20 aastat
- 21 ja rohkem aastaid

4) Millises vanuses lastega töötate? *

- 1,5 - 3 aastased

- 4 - 5 aastased
- 6 - 7 aastased
- Liitühm

5) Kui oluliseks peate lastega õues veedetud aega? *

Üldse mitte oluline 1 2 3 4 5 Väga oluline

6) Kui tihti osalete laste mängudes/tegevustes õuealadel? *

Mitte kunagi 1 2 3 4 5 Alati

7) Mis on teie eesmärk, kui osalete laste mängus? Valige kõik sobivad variandid. *

- Tekitada huvi looduse vastu
- Julgustada lapsi küsima erinevaid küsimusi
- Anda eeskujuga, pannes ka lapsed aktiivsemalt liikuma
- Julgustada, kiita
- Tunda huvi nende tegevuste vastu
- Tekitada usaldust ja lähedustunnet enda ja lapse vahel
- Muu:

8) Kui oluliseks peate oma rolli laste õuetegevustes osalejana? *

Üldse mitte oluline 1 2 3 4 5 Väga oluline

9) Palun märkige ära VIIS kõige olulisemat aspekti, mida peate oma rolliks õuetegevuste juures. *

- Juhendada lapsi ohutule mängule
- Suunata lapsi eakohastele riskidele ja väljakutsetele
- Suunata lapsi mängima kivide, okste, lehtede, marjadega
- Suunata lapsi märkama loodust
- Innustada iseseisvale tegutsemisele ja loomingulisusele
- Võtta aktiivselt laste mängudest osa, olla eeskujuks

- Võimaldada vaba mängu
- Keelata ja kutsuda lapsi korrale
- Viia läbi õppetegevusi
- Julgustada lapsi riskantsematele tegevustele (puude otsa ronimine, maadlusmängud)
- Kasutada õueaega teiste õpetajatega suhtlemiseks, puhkamiseks
- Muu:

10) Palun märkige ära VIIS kõige olulisemat kasutegurit, mida peate õues viibimise puhul oluliseks *

- Laste tervise edendamine, värskes õhus viibimine
- Võimalus tegutseda loominguiliselt, tekib positiivne minapilt (vaimne areng)
- Koostööoskuse, enesekohaste oskuste areng, algatusvõime (sotsiaalne areng)
- Võimalus olla aktiivne - jooksmine, tasakaalu-, vastupidavuse-, koordinatsiooni areng, käte-jalgade koostöö (füüsiline areng)
- Loovuse arendamine, võimalus iseseisvalt uurida ja avastada
- Hiljem lapsed magavad paremini
- Suurem valikuvabadus iseseisvaks tegutsemiseks, vabaks mänguks
- Õppimisvõimalus, loodusega tutvumine (puud, putukad, ilmastik)
- Arenevad peenmotoorsed oskused
- Suureneb tagasihoidlike laste enesekindlus, algatusvõime ja oskused koosmänguks
- Tekivad ruumi sisesed teadmised - üles-alla, raske-kerge jne.
- Võimalus end välja elada - joosta, kisada
- Lastel võimalus olla hooletum (ennast määrada)
- Kujuneb arusaam tervise hoidmise olulisusest, harjumus aktiivsusele
- Oskus arvestada looduse, atraktsioonide ja kaaslastega
- Tekivad teadmised soorollidest
- Uued kogemused - kiikumine, ronimine jne.
- Muu:

11) Kui väga naudite õueaega ja sealseid tegevusi? *

Ei naudi üldse 1 2 3 4 5 Naudin väga

12) Järgnevalt on välja toodud 10 erinevat põhjust, mis võivad saada takistuseks laste õues viibimisel. Palun märkige ära, kui sageli olete jätnud või jätate lastega õue minemata järgmistel põhjustel:

a) ilmastikuolud on ebasobivad (külm, tuul, libedus, vihm, liiga kuum)

Mitte kunagi 1 2 3 4 Alati

b) lastel puuduvad ilmale vastavad riided

Mitte kunagi 1 2 3 4 Alati

c) lapsed on haiged (köha, nohu)

Mitte kunagi 1 2 3 4 Alati

d) õpetajal on allergia, haigus või puuduvad ilmale vastavad riided

Mitte kunagi 1 2 3 4 Alati

e) lapsevanemad on pahased, kui lapse riided saavad mustaks, märjaks või ei soovi, et nende laps "halva" ilmaga õues viibiks

Mitte kunagi 1 2 3 4 Alati

f) õues viibimist takistab liiga tihe graafik (ajanappus)

Mitte kunagi 1 2 3 4 Alati

g) hirm laste turvalisuse ees, kuna õuealal viibib korraga liiga palju lapsi

Mitte kunagi 1 2 3 4 Alati

h) oht määrida ära ennast ning ka lapsed on hiljem mustad ja porised

Mitte kunagi 1 2 3 4 Alati

i) keeruline ja ajarahke laste riietumise protsess (ajanappus ei tasu ära õues viibitud aega)

Mitte kunagi 1 2 3 4 Alati

j) õues teevad lapsed liiga kõva kisa ja valitseb üldine kaos

Mitte kunagi 1 2 3 4 Alati

Täna vastamast!

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, KERTU KUND

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose
ÕPETAJATE ARVAMUS OMA ROLLIST LASTE ÕUETEGEVUSTES VÕRU VALLA
LASTEAEDADE NÄITEL

mille juhendaja on AIGI KIKKAS (MSc)

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kertu Kund

Tartus, 21.05.2019